

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ ตลอดจนต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาสีลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตน และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ตามความพร้อม ตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ ทุกช่วงวัยตลอดชีวิต ซึ่งถือเป็นการสร้างคนที่มีคุณภาพสู่ชุมชนและสังคม อันส่งผลให้ชุมชนและประเทศชาติพัฒนาเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต้องอาศัยการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การจัดการศึกษาของชาติให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชาดูแลควบคุมการบริหารในโรงเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาสามารถใช้ศิลปะหรือกระบวนการในการมีอิทธิพลเหนือผู้ปฏิบัติงานคนอื่น ๆ ในโรงเรียนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2542 : 29) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพที่จะนำองค์การให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี (สุรศักดิ์ ปาเฮ. 2543 : 9-71) โดยใช้บทบาทความเป็นผู้นำในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับรู้ การแสดงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ซึ่งถ้าเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชาก่อให้เกิดผลตามมาคือความเคารพ ความศรัทธา ก่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากขวัญกำลังใจเสมือนกับสุขภาพของมนุษย์ ต้องการให้การเอาใจใส่ การตรวจการวินิจฉัย การดูแลรักษาให้กำลังใจดี เดวิส (Davis. 1987 : 59) ขวัญกำลังใจมีผลอย่างสำคัญต่อการบริหารผู้ได้บังคับบัญชาจะเต็มใจทำตามคำขอร้อง และคำสั่งด้วยความกระตือรือร้นความนับถือแม้จะทำงานหนักและเผชิญกับความยากลำบาก จูคินส์ (Jucins. 1981 : 288) โดยเฉพาะขวัญกำลังใจของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพของโรงเรียน เพราะเหตุว่าถ้าครูในโรงเรียนมีขวัญกำลังใจสูงจะมีความรู้ลึกซึ้งตลอดทั้ง อบรม รักษาชีพ รักษาหมู่คณะ และพยายามทำงานให้กับโรงเรียนเป็นอย่างดี (ชารี มณีศรี. 2538 : 57) ครูที่มีขวัญกำลังใจดีมีผลทำให้การสอนดี ซึ่งส่งผลให้การเรียนของเด็กดี (ชารี มณีศรี. 2538 : 28) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลัมส์เดน (Lumsden. 2002 : 3) ที่พบว่า โรงเรียนที่ครูมีขวัญกำลังใจสูงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนนั้นจะสูงเพิ่มขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ขวัญกำลังใจที่ดีของครูส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพสูงด้วย ความร่วมมือของผู้ร่วมงาน (บัญชา อิงสกุล. 2543 : 14-15) บุคลากรจะร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้ดีและประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องมี ขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงาน ซึ่ง ศิจอนันนพคุณ (2542 : 78) กล่าวว่า “ถ้าองค์กรใดมีขวัญกำลังใจสูงการบริหารองค์กรนั้นย่อมมีประสิทธิภาพสูง” เนื่องจากการที่บุคคลในองค์กรมีขวัญกำลังใจดีจะแสดงออกด้วยความมีศรัทธาและพอใจในการทำงานโดยใช้ความพยายามทำหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุดเพื่อให้ได้ผลงานทั้งปริมาณและคุณภาพตลอดจนมีการร่วมมือ ประสานงานที่ดีต่อกัน มีทัศนคติที่ทำความรู้สึกที่ดีในการทำงาน จะเห็นได้ว่าขวัญกำลังใจของบุคคลในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจะเห็นว่าขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูจึงมีความจำเป็นและเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ดังนั้นจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ในการบริหารงานย่อมมีการแสดงบทบาทในการเป็นผู้บริหารงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่พบเห็นหรือได้ยินสำหรับครูในการปฏิบัติงานร่วมกัน เมื่อครูได้ยินหรือได้เห็นบทบาทหรือต่าง ๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกมาซึ่งอาจจะเป็นที่พอใจและไม่พอใจสำหรับครูแต่ละคน จะเห็นว่าบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูมีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาอิทธิพลของบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูที่มีต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการประสานจิตใจของผู้ปฏิบัติงานให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและได้ประสิทธิภาพของงานที่สูงยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูที่มีต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยทำให้ทราบอิทธิพลของบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูที่มีต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อให้เกิดผลที่ดีต่อการวางแผนพัฒนาโรงเรียน ทำให้เกิดขวัญกำลังใจที่ดีของครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

ครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา จำนวน 320 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 175 คน การสุ่มจากกลุ่มประชากร (ยูทงพงษ์ กัวยวรรณ์. 2543 : 75) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample random sampling) โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเคร์จซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 3.1.1 บทบาทการเป็นผู้นำตามการรับรู้
- 3.1.2 บทบาทการเป็นนักวิชาการตามการรับรู้
- 3.1.3 บทบาทการเป็นผู้นิเทศงานตามการรับรู้
- 3.1.4 บทบาทการเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนตามการรับรู้
- 3.1.5 บทบาทการเป็นผู้ประสานงานตามการรับรู้
- 3.1.6 บทบาทการเป็นผู้ตัดสินใจตามการรับรู้

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

4. กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลของบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูที่มีต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย ดังนี้

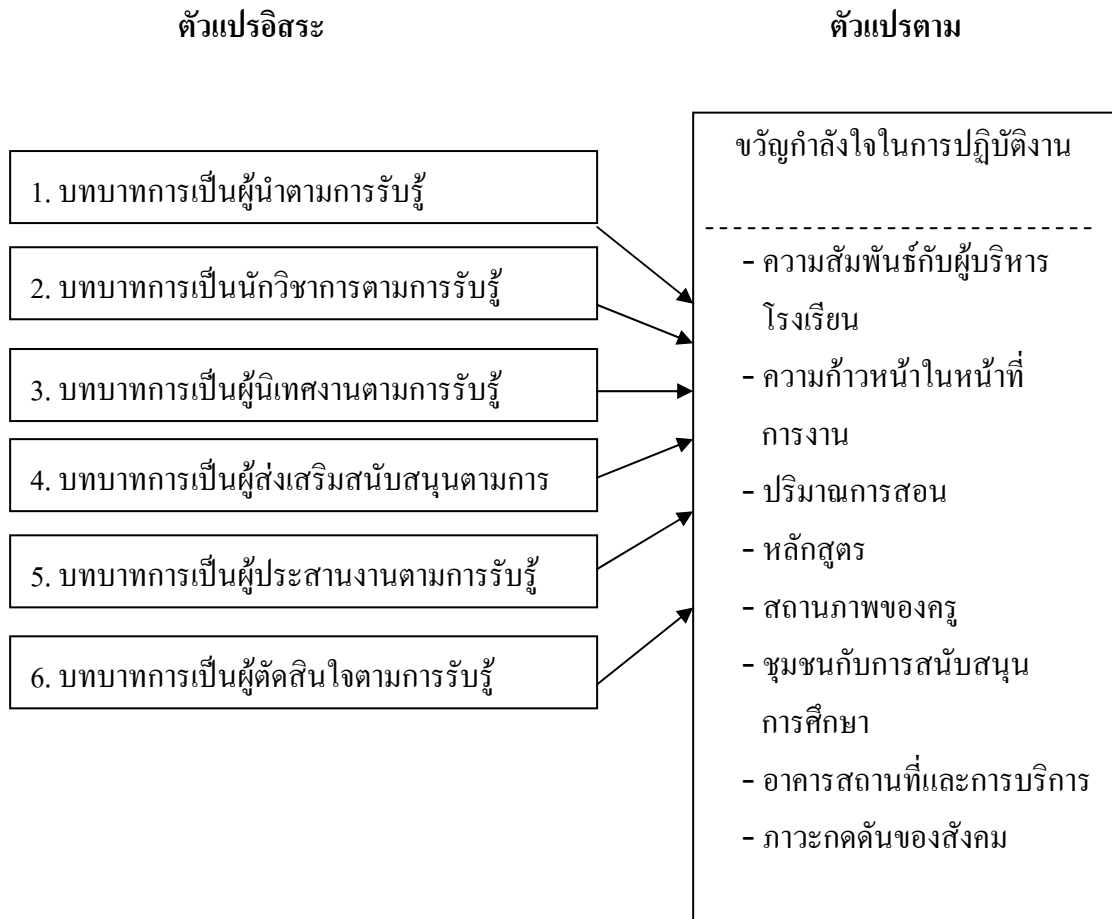
4.1 กรอบแนวคิดบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา จากการศึกษาแนวคิด หลักการ และบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกได้ 6 บทบาท

- 4.1.1 บทบาทการเป็นผู้นำตามการรับรู้
- 4.1.2 บทบาทการเป็นนักวิชาการตามการรับรู้
- 4.1.3 บทบาทการเป็นผู้นิเทศงานตามการรับรู้
- 4.1.4 บทบาทการเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนตามการรับรู้
- 4.1.5 บทบาทการเป็นผู้ประสานงานตามการรับรู้
- 4.1.6 บทบาทการเป็นผู้ตัดสินใจตามการรับรู้

4.2 กรอบแนวคิดในการศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้วิจัยได้กำหนดจากแนวคิดของเบนท์เลย์และเรมเพิล เบนท์เลย์ และ เรมเพิล (สมถวิล ชูทรัพย์. 2538 : 18-20 ; อ้างอิงจาก Bentley and Rempel. 1970. **Manual for the Purdue Teacher Opinionnaire.** p.4) แห่งมหาวิทยาลัยเพอร์ดูร์ สหรัฐอเมริกา เจ้าของเครื่องมือในการวัดขวัญกำลังใจของการทำงานของครู ที่เรียกว่า The Purdue Teacher Opinionnaire นำมาปรับปรุงดัดแปลง และพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานะต่าง ๆ ของครู ซึ่งองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู มีจำนวน 8 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ความสัมพันธ์กับผู้บริหารโรงเรียน
2. ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
3. ปริมาณการสอน
4. หลักสูตร
5. สถานภาพของครู
6. ชุมชนกับการสนับสนุนการศึกษา
7. อาคารสถานที่และการบริการ
8. ภาวะกดดันของสังคม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าสามารถกำหนดเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

อิทธิพล หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงให้เห็นร้อยละของความแปรปรวนในค่าของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูที่ถูกกำหนดด้วยค่าของบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 6 ด้านร่วมกันตามการรับรู้ของครู ซึ่งพิจารณาได้จากค่า R^2 (R squared)

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดการแปลความหรือการตีความจากการได้เห็นหรือได้ยิน เกี่ยวกับการที่ครูผู้สอนได้ยินหรือได้รับรู้ในสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้ปฏิบัติ

บทบาทการเป็นผู้นำตามการรับรู้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม การแปลความหรือการตีความจากการได้เห็นหรือได้ยิน เกี่ยวกับการแสดงวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สร้างแรงจูงใจให้กับครูเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารเพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้นำ

บทบาทการเป็นนักวิชาการตามการรับรู้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม การแปลความหรือการตีความจากการได้เห็นหรือได้ยิน เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพในตัวครูโดยการ กำหนดนโยบายและแผนงานของโรงเรียนที่ชัดเจน มีการจัดฝึกอบรมและมีการประเมินผลงาน ทางวิชาการอยู่เสมอ รวมทั้งให้ครูมีอิสระในการทำงานและเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม

บทบาทการเป็นผู้นิเทศงานตามการรับรู้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม การแปลความหรือการตีความจากการได้เห็นหรือได้ยิน เกี่ยวกับการกำหนดตารางการทำงานที่ ชัดเจนของครู กระตุ้นให้ครูมีความสนใจติดตามผลงานทางด้านวิชาการและให้ครูมีส่วนร่วมในการ นิเทศการสอนเพื่อวิเคราะห์หาจุดบกพร่อง จุดเด่นในการปฏิบัติงานของครู

บทบาทการเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนตามการรับรู้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบ แบบสอบถามการแปลความหรือการตีความจากการได้เห็นหรือได้ยิน เกี่ยวกับการแสดงความ เป็นกันเองกับครู ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อลดความวิตกกังวลในการทำงาน และสนับสนุนให้ครูมีความก้าวหน้าในอาชีพ

บทบาทการเป็นผู้ประสานงานตามการรับรู้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบแบบ สอบถามการแปลความหรือการตีความจากการได้เห็นหรือได้ยิน เกี่ยวกับการกระตุ้นให้ครูร่วมคิด ร่วมแลกเปลี่ยน ร่วมตัดสินใจเพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี ต่อกันในทุกคณะ ช่วยลดปัญหาข้อข้องใจ

บทบาทการเป็นผู้ตัดสินใจตามการรับรู้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม การแปลความหรือการตีความจากการได้เห็นหรือได้ยิน เกี่ยวกับการพัฒนาองค์การให้ดีขึ้น มีการมอบหมายงานตามหน้าที่ มีการตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลเป็นพื้นฐานเปิดโอกาสให้ทุกคน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและยินดีรับผิดชอบหากเกิดปัญหาขึ้นในภายหลังจากการตัดสินใจโดยไม่ โยนความผิดให้กับผู้อื่น

ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามการแปลความ เกี่ยวกับการอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของครูในเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับผู้บริหาร โรงเรียน ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ปริมาณการสอน หลักสูตร สถานภาพของครู ชุมชนกับการ สนับสนุนการศึกษา อาคารสถานที่และการบริการ และภาวะกดดันของสังคม

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีการศึกษา 2552

ครู หมายถึง บุคลากรทางการวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีการศึกษา 2552

โรงเรียนสังกัดเทศบาล หมายถึง โรงเรียนที่อยู่ภายใต้การปกครองขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท.) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2552

สมมติฐานการวิจัย

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูมีอิทธิพลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการเป็นผู้ในการแสดงบทบาทที่มีอิทธิพลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงบทบาทให้ครูได้เห็นสำหรับบทบาทที่มีอิทธิพลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เป็นแนวทางให้ครูเกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและมีความตั้งใจในการทำงานของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา